

ETIOPIA:

– Vi gjorde et problem til en mulighet

Mangel på såpe ble et stadig større problem i flyktningleiren i Gambella i Etiopia. Nå tjener flyktingene penger på å lage såpe, og befolkningen får tilgang til billig såpe.

Tekst: Åsne Gullikstad Foto: Håvard Bjelland

24 år gamle Nyakuon Tut Kai flyktet fra Sør-Sudan til Etiopia for 11 år siden. – Vi hadde ingenting og levde på mat fra FN. Etter at jeg ble med på dette, har jeg begynt å tjene penger, sier hun.

Duften av renhet fyller det lille lokalet som er blitt en såpefabrikk. Såpemaskinen durer mens de ansatte mater den med såpemasse. Ut kommer en remse med naturfarget såpe som deles opp i store såpestykker.

24 år gamle Nyakuon Tut Kai smiler bredt over det nye vidunderet. Maskinen er splitter ny, men det produseres også såpe manuelt her.

Hun har jobbet her siden 2023. Som de andre flyktningene her i flyktningleiren i Gambella i Etiopia, kommer hun fra Sør-Sudan, som ikke er langt unna. Nå har hun vært flyktning i Etiopia i 11 år. Hun var bare en tenåringsgutten da hun flyktet med sammen med storesøsteren som er åtte år eldre, og tre yngre søsken.

— Da jeg først kom til Etiopia, var det vanskelig. Vi hadde ingenting og levde på mat fra FN. Etter at jeg ble med på dette, har jeg begynt å tjene penger, forteller hun.

Såpe-kutt

Såpeproduksjonen er et av flere prosjekter Kirkens Nødhjelp har igangsatt i Gambella for blant annet å skaffe inntekter til flyktningene. Bare i denne leiren bor det om lag 60.000 flyktninger fra Sør-Sudan, men til sammen i leirene i området bor det rundt 400.000.

Svært mange av dem har bodd her i over ti år nå. De har fått nødhjelp og bistand fra FN og andre organisasjoner i mange år.

Såpeprosjektet ble startet i 2023, og ideen sprang ut av et stadig økende problem i området: Mangel på såpe.

— FN og bistandsorganisasjonene hadde først skaffet såper gratis til flyktningene, men på grunn av de internasjonale finansieringskuttene som startet i 2021 og 2022, ble såpeutdelingen kuttet av organisasjoner. Vi så konsekvensene: Folk ble syke, forteller Bekalu Dagne Agize, som jobber spesielt med Gambella-området hos Kirkens Nødhjelp i Etiopia.

Kirkens Nødhjelp jobber med sanitær og hygiene mange steder, også her.

— Vi fortalte folk hvor viktig det var å vaske seg. Men når folk ikke hadde tilgang til såpe, var det vanskelig. Det er dyrt å frakte såpe helt hit fra for eksempel hovedstaden Addis. Så vi kom opp med en idé: Hva om vi begynner å lage såpe ved hjelp av lokale krefter?

Selger såpe billig

Siden det ikke er strømnnett i leiren, måtte Kirkens Nødhjelp planlegge for manuell såpeproduksjon, forteller Bekalu Dagne Agize. De rekrutterte kjemiske eksperter og fant ut hvordan såpe kunne lages. Med støtte fra FNs flyktningorganisasjon, UNHCR, kom pilotprosjektet i gang med 50 deltakere. Kirkens Nødhjelp skaffet basisingrediensene: kaustisk soda, vann og olje.

Såpene selges både til flyktninger inne i leiren og til innbyggerne i lokalsamfunnet like utenfor. Såpene selges 40 prosent billigere enn markedspris. Det selges også såper til organisasjoner. Med inntektene kjøper deltakerne nye råvarer til mer produksjon, og får inntekter til seg selv og familiene.

Salget av såper gikk raskt over all forventning, forteller Bekalu Dagne Agize.

– Etterspørselen ble veldig høy. Med økt støtte skaffet vi oss først solcellepanel, og deretter skaffet vi maskinen vi nå har fått. Dermed kan vi øke produksjonen, forteller han.

Såpehandelen og lignende tiltak har skapt bedre relasjoner mellom flyktningene og de fastboende utenfor leiren.

– For flyktningene var det vanskelig å gå ut av leiren, fordi folk der tenkte at flyktningene tok ressurser fra dem. Det gikk så langt som at folk ble drept på grunn av det. Med dette kommer folk sammen. Det skapes et sosialt bånd mellom disse lokalsamfunnene. Samtidig som det skaper et levebrød for folk og skaffer folk bedre helse, bidrar det også til fred og stabilitet. Spenningene vi så mye av, har gått ned, forteller han.

Deltakerne i såpefabrikken velges ut fra ulike kriterier. Spesielt sårbare mennesker, som for eksempel alenemødre, blir prioritert, men det kan også være andre grunner. Det er viktig at de kan lese, siden de jobber med kjemikalier. De må også være interessert i å jobbe.

Prosjektet drives nå i tre områder. Siden oppstarten er det blitt solgt mer enn 200 000 såper.

– Vi gjorde et problem til en mulighet, forteller Bekalu i Kirkens Nødhjelp.

– De ser at vi bidrar

Også Nyakuon Tut Kai i såpefabrikken har merket at det er lettere å være flyktning her enn før.

– De som bor her fast var ikke glade for at vi er her, men nå kan de kjøpe såpe av oss til en god pris. De sier at de ikke hadde hatt råd til såpe hvis det ikke var for oss. Nå ser de at vi bidrar til samfunnet her, forteller hun.

Hun har ingen barn ennå, men har nylig giftet seg. For pengene hun tjener, forsørger hun sine tre yngre søsken og barna til storesøsteren.

Her i Etiopia har hun og søsknene vært nødt til å starte et nytt liv.

Moren hennes døde i Sør-Sudan i 2012, og faren var i et annet sted i landet. Derfor måtte hun og søsknene flykte uten foreldre til Etiopia. I 2022 fikk hun høre at også faren var død.

— Lenge hadde jeg mareritt over hva som skjedde med foreldrene mine, forteller hun.

Nå ser hun fremover. Hun sluttet på skolen for tre år siden, men ønsker å ta mer utdanning.

— Jeg vil spare penger så jeg kan gå mer på skole. Jeg har lyst til å bli jordmor. Jeg drømmer om at også søsknene mine kan få en utdanning, forteller hun.

Bildetekster:

24 år gamle Nyakuon Tut Kai flyktet fra Sør-Sudan til Etiopia for 11 år siden. – Vi hadde ingenting og levde på mat fra FN. Etter at jeg ble med på dette, har jeg begynt å tjene penger, sier hun.

Såpene selges både i flyktningleiren og utenfor til dem som bor der. Her selger Nyadimme Kliyual såper like utenfor såpefabrikken.